

70 GODINA KORIENSKOGA PISANJA

Pisati korienskim pravopisom znači: u pisanju suglasničkih skupova valja paziti na postanak rieči, a ne na izgovor. (Koriensko pisanje, 1942: 30)

Hrvatski jezikoslovac, prevoditelj i leksikograf Adolf Bratoljub Klaić rođen je u Bizovcu 27. srpnja 1909. U Zagrebu je pohađao klasičnu gimnaziju, a potom na Filozofskom fakultetu studij južnoslavenskih jezika i književnosti te češkoga i njemačkoga jezika. Doktorirao je 1941. godine disertacijom *Bizovačko narječje*. Tijekom života radio je kao gimnazijski profesor u Vukovaru, Prijedoru, Osijeku, Zagrebu te kao profesor na Visokoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Osim toga, radio je u Hrvatskom državnom uredu za jezik, bio urednik *Rječnika hrvatskoga jezika* u Nakladnom zavodu Hrvatske, predavač u Zemaljskoj glumačkoj školi, profesor hrvatskoga jezika i scenskoga govora na Akademiji dramske umjetnosti. Umro je 2. ožujka 1983. u Zagrebu, a iza sebe je ostavio vrijedne radove koji su danas nezaobilazna jezikoslovna literatura.

Godine 1942. objavio je pravopisni priručnik *Koriensko pisanje*, sastavljen u suradnji s članovima Hrvatskoga državnoga ureda za jezik. Kao što sam naslov kaže, priručnik sadrži upute i pravila pisanja korijenskim pravopisom. Takav pravopis pazi na postanak i čuva korijen riječi, a godine 1941. izdana je Ministarska naredba o hrvatskom pravopisu koja nalaže etimološko (korijensko) načelo u pisanju. Tadašnja Nezavisna Država Hrvatska preko Hrvatskog državnog ureda za jezik imala je potpuni nadzor nad jezikom, kako u javnoj uporabi tako i u izdavanju jezičnih priručnika.

Vraćanje korijenskomu pravopisu Klaić objašnjava kao povratak tradiciji i čistoći hrvatskoga jezika te na početku priručnika kratko opisuje kako su se događale promjene u pravopisu, a s obzirom na politička previranja tijekom povijesti kojima je jezik bio podložan. Nakon povijesnoga pregleda donosi najvažnije aktualne zakonske odredbe koje se tiču jezične politike. Drugi je dio sastavljen od pravopisnih pravila i rječnika. Pravopisna se pravila navode u poglavljima naslovljenima po pravilima koja obrađuju, ukupno njih pet: *Dvoglasje ie-je*, *Koriensko načelo u pravopisu*, *Pregled suglasničkih skupova u korienskom pisanju*, *O pisanju tuđih rieči*, *Razstavljanje rieči na slogove*. U pravopisni rječnik ušle su, prema napomeni autora, riječi koje se po provedbenoj naredbi Ministarstva nastave trebaju pisati drukčije nego što su se do tada pisale, iznimke i one riječi za koje bi zbog krive analogije moglo doći do sumnje kako ih treba pisati.

Povodom obilježavanja 70. obljetnice izdavanja *Korienskoga pisanja* valja napomenuti zašto je ta knjižica, opsegom nevelika, važna jezikoslovna baština u današnjem proučavanju pravopisa. Razloga je mnogo, a među njima posebno se ističe značaj korijenskoga pravopisa u povijesti hrvatskoga jezika. Hrvati nisu imali ustaljen pravopis ni po jednom pravopisnom načelu¹ do preporodnoga razdoblja kada je prevladao korijenski. Njime se pisalo od ilirizma do 1892. godine, kada izlazi Brozov umjereno fonološki pravopis, a godine 1941. drugi je puta ozakonjen kao rezultat dugogodišnjega nastojanja očuvanja čistoga hrvatskoga jezika u korijenskom pravopisu kakvim je pisala većina hrvatskih pisaca. Adolf Bratoljub Klaić u predgovoru priručnika uzima nekoliko suglasničkih skupova i navodi točan broj hrvatskih pisaca koji ih zapisuju u svojim djelima fonetski odnosno etimološki, a kao odgovor na Maretićevu tvrdnju da isti ti stari pisci nisu isključivi u primjeni jednoga pravopisa. On bi trebao odgovarati duhu hrvatskoga jezika, a jedino korijensko načelo u pisanju jest *nastavak starog hrvatskog običaja* i prema tomu nije ništa novo, zaključuje Klaić. Osim jasno izloženoga stava prema tradiciji pisanja i iscrpnih objašnjenja pravopisnih pravila s nizom primjera, zanimljiv je i rječnički dio priručnika, ponajviše radi brojnosti riječi koje su se po donošenju Ministarske naredbe o hrvatskom jeziku imale pisati drugačije nego što su se pisale do tada.

Uzeti danas u ruke *Koriensko pisanje* znači dobiti potpunu informaciju o etimološkom načelu u pisanju pojedinih riječi. Naravno, u tom slučaju neizbježno je promisliti i o trenutno aktualnim pravopisnim priručnicima te sličnostima i razlikama u pravopisnim rješenjima.

Ivana Gis

¹ Jednim dijelom pisali su korijenski, a nerijetko i fonološki. Današnji je pravopis fonološko-morfonološki. Morfonološko načelo podrazumijeva pisanje određenog morfema uvijek istim slovima bez obzira na različit izgovor u različitim glasovnim okolinama, dok korijensko načelo čuva korijen riječi te nalaže pisanje onako kako se od davnine pisalo bez obzira što se izgovor kasnije promijenio.